

Iz haja, izvešiš, kaj ti storijo. Uredništvo: Asiškega št. 20, I. nadstropje. Dopisi se pošiljajo v pisno in ne sprejemajo rokopisov. — Tisk: Tiskarna "Slovenija" v Trstu. — Znaša za mesec L. 7., 3 mesece — pol leta L. 32. — In celo leto L. 60. — Za inozemstvo mesečno 5 lir več. — Telefon uredništva in uprave št. 11-57.

# EDINOŠT

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 cent. — Oglasi se računajo v hitrosti ene kolone (72 mm.) — Oglasi trgovcev in obrtnikov po 40 cent. osmrtnice, zahvale, poslanice in vabila po L. 1., oglasi denarnih zavodov po L. 2. — Mail oglasi po 20 cent. beseda, najmanj po L. 2. — Oglasi naročnine in reklamacije se pošiljajo izključno upravi "Edinosti" v Trstu, ulica sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

## Kar nočeš, da bi drugi tebi storili...

V svojem opoldanskem izdanju od minulega ponedeljka je "Piccolo" oživljal spomine na viharne dogodke v letu 1904 med nemškimi in italijanskimi dijakmi v Innsbrucku. Avstrijska vlada je ustanovila italijanski fakulteto v Wiltnu pri Innsbrucku. Slavnostne otvoritve so se udeležili tudi italijanski dijaki iz Gradca in z Dunaja in italijanski profesorji. Nemški burši so obsipali italijanske dijakke z raznimi najgršimi psovskami. Potem je sledil dejanjski napad. "Piccolo" pravi, da je bil ta napad "bestialen", spopad — ker tudi Italijani niso držali križem rok — "infarnalen". V metežu so padali tudi streli, kakor da se vrši kaka vojaška vezba. Padali so na tla Nemci in Italijani, a krvava borba je vihrala dalje preko njih. Posegla je vmes policija, toda na način, da je ovirala brambo na italijanski strani, kar je besnilo Nemceve še povečalo. Italijani so se umaknili v gostilno "Beli križ" in sosednjo "Goldene Rosen". Pa tudi v vežo so streljali Nemci. Italijani so se branili, kolikor so se mogli in na vratih se je razvila uprav zverinska borba. Nemci so z nogami teptali na tleh ležeče Italijane. Italijani, ki so zadnji vstopili, so bili vsi v krvi. Potem se le je policija zaklenila vrata. Vsi Italijani so bili tako aretirani. Zvečer se je zbrala na ulici množica Nemcev kakih 3000 glav, ki je metala kamenje v okna obeh gostiln. Tudi streljali so. Divjanje je trajalo do 3. popoldne, ko je došlo vojaštvo. Italijanske dijakke so razvrstili v vrste po dva in dva, a ob straneh so stopali nemški dijakki in dve dolgi vrsti redarjev. Ta "spreved" je zaključilo vojaštvo. Zdelo se je kakor transport izgnancev v Sibirijo. Med potjo so tu pa tam nemški dijakki prodrli kordon redarjev in z nogami suvali italijanske dijakke, na kar so se mogli umakniti neovirano. Pred municipijem se je vsula s stopnic prava toča kamenja na italijanske dijakke.

Vse to se je godilo dne 3. novembra. Naslednjega dne pa je množica dijakov in drugih Nemcev silovito napadla sedež italijanske fakultete. Vdrli so v poslopje, kjer so vse razdejali, kričeč divjaški svoj "heil". Na vse prizore divjastva so redarji gledali mirno z rokami na pasu. Ko je množica dovršila to dela razdejanja, je prirejala po ulicah — pred italijanskim konsulatom — hrupne in Italijanom sovražne demonstracije ter razbivala italijanske napise.

Te spomine oživlja "Piccolo". Naj tudi mi oživimo še en spomin. Med italijanskimi profesorji, ki so zvesto in junaško stali ob strani svojih dijakov, je bil tudi profesor Pacchioni! Ugotavljamo to dejstvo, ker je ravno ta mož v listu "Stampa" od 6. oktobra 1. 1923. priobčil članek, v katerem je z vneto pravičnico in svobodoljubno opozarjal Italijane, naj ne pozabljajo na pregovor: Ne stori drugim, kar nočeš, da bi drugi tebi storili! Ali, v tem danem slučaju: Ne storite drugim, kar je povodom opisanih dogodkov v Innsbrucku tako neizmerno bolelo! Profesor Pacchioni je v onem članku rezko in odkrito obsojal postopanje z drugorojci v Italiji. Ugotovil je, da z Gentilejevo šolsko reformo gre za političen namen, za raznarodovanje anektirane ozemlja. Dostavlja: "Z vsi gotovostjo se more reči, da ta politika ne odgovarja srcu italijanskemu ter da jo izobraženi del italijanskega naroda ne odobrava! Izkušava, ki so jih v tem pogledu in z istimi nameni živeli drugi narodi, so resno svarilo in v živem spominu je še, kako so italijanski listi soglasno obsodili metode, ki bi se jih hotelo sedaj porabiti!" Naglašujoč, kako je tudi on v Innsbrucku branil jezik, kulturo in pravice Italijanov pred nemškimi napadi, je pisal prof. Pacchioni dalje: "Mi smo tedaj trdili, da mora avstrijska vlada najvestnejše spoštovati jezik, običaje, izročila in kulturo narodnih manjšin, če hoče, da bo priznana kot civilizirana vlada! Za te najvišje dobrine in za italijansko narodnost smo vsega srca vojevali naše nekrvave bitke z zgolj duševnim orožjem. Z idejami pravičnosti in s čustvom dobrega namenali! To so se nam zdeli nepremagljivi dokazi o moralni vzvišenosti naše dežele nasproti avstrijski vladi!"

Po ugotovitvi, kako je Italija danes močnejša in velika politična enota, je pisal prof. Pacchioni: "Sedaj se mora pokazati, ali je ta povečana veličina in moč združljiva s ponosnim uveljavljanjem tistih najvišjih idealov pravičnosti in velikodušja, ki so jih propovedovali vsi naši veliki državniki!" Naglašava na to, da ne priznava take nezdružljivosti in da trdno veruje, da je "vse tisto, kar se je Italijanom videlo lepo in pravično, ko so bili neznatna manjšina v avstrijski državi, pravično in lepo tudi sedaj, ko so v ogromni večini napram Nemcem in Slovanom!"

Z ozirom na sedanje šolsko politiko v Italiji pravi, da je ta "nezdružljiva s slovesnimi obljubami, ki jih je dala vlada anektiranemu drugorodnemu prebivalstvu povodom aneksije! Z zatiranjem drugorodnih šol — je pisal dalje — se ne ubija ljubezen prebivalstva do jezika svojih očetov, do svoje umetnosti in znanosti. Nasprotno: podžiga se ta ljubezen!"

Take nazore in nauke razlaga mož in učenjak, ki je bil v onih usodnih dneh v Innsbrucku junak na brambi italijanskih pravic Italijanov.

Ob dvajseti obletnici teh dogodkov se Italijanski narod po vsej božji pravici zgra-

ža nad nemškim divjastvom, ki je krvavo žalilo čast in dostojanstvo italijanskega imena, razdevalo italijanske kulturne naprave in uničevalo italijansko imetje. Le tisti, ki je brez blagega čustva in brez iskric čute pravčnosti v duši, more odrekat iskreno in globoko sočustvovanje. S tem pa izreka tudi najstrožjo obsodbo dogodkov, ki so naše narodne dome spremenili v ruševine, razdejali naše kulturne in gospodarske naprave, uničili neizmerno našega narodnega imetja. Tudi vsak pošten Italijan, ki se zaveda večne resničnosti vzvišene nauka: Ne stori drugim, kar ne želiš, da bi drugi tebi storili — se mora danes z globokim obžalovanjem spominjati onih dni, ko so goreli naši narodni domi in naše kulturne naprave in ko se je duša našega naroda zvijala v divji boli. Obsojati mora tudi politiko, ki je — kakor je naglašal profesor Pacchioni — nezdružljiva z veličino italijanskega naroda, politiko, ki odtega našemu ljudstvu solo v materinem jeziku ter izganja ta jezik iz vseh uradov, politiko torej, ki je v kričečem navskrižu s tistimi ideali, za katere so se italijanski profesorji in dijaki tako junaško borili in trpeli v avstrijskem Innsbrucku.

## Socijalistični poslanec Cavina napaden

Fašisti zasledovali celo vlak

MILANA, 4. Današnji "Avanti!" prinaša o napadu na socijalističnega poslanca Cavina v Casola Valsenio blizu Bologne naslednje podrobnosti. Na dan Vseh svetih se je pripeljal iz Rima on. Cavina v svoj rojstni kraj Casola Valsenio, da obišče grobove svojih dragih. Pol ure po prihodu v rojstno hišo ga je obiskala skupina fašistov, med katerimi je bil tudi politični tajnik fasja. Pozvali so ga, naj odide zopet v Rim, ker jim je v Casola Valsenio na poti. On. Cavina jim je odgovoril, da bo odšel, toda ne radi njih, ampak, ker ima pač opravila. In res, ko je on. Cavina počastil grob svojega očeta, se je napravil proti postaji. Na glavnem trgu so ga pričeli zbrani fašisti psovati in mu groziti. On. Cavina jim je komaj ušel. Zasledovali so ga z avtomobilom na postajo Riolo. Na postaji so planili nanj in ga pretepli do krvi. Nato so ga postavili na vlak. Vlak so sledili do Castel Bolognese v avtomobilu. Tu so hoteli fašisti zopet napasti poslanca; toda poslanec Mario Bergamo ga je obrnil pred novim napadom.

## Umor v Rimu

Morilci identificirani

RIM, 4. Oni fašisti, ki so pretekli teden zaklali v Rimu slikarja Marcianija pred nekim barom v okraju Trastevere, so bili identificirani. Poveljnik rimske legije je namreč odredil preiskavo, ki je dovedla do aretacije 4 fašistov: Luccioni Domenico (22 let), Ildebrando Marinetti (21 let), Luigi Mercuri in Piero Pieri (stara 27 let). Luccioni je prošil 10. okt. za vstop v milico, a ni bil še oficijelno sprejel; vendar pa so ga že oblekli v rno srajco in mu dali revolver in bodalo. Ostali so redni člani milice. Zdi se, da je Marcianija zabodel Luccioni.

Fašistovski nasilja na parniku Corriere di Salerno.

NEAPELJ, 4. Pristaniskemu poveljstvu je predložil kapetan Vinci, poveljnik parnika Corriere di Salerno, ovadbo o nasiljih, ki so jih izvršili fašisti na imenovanem parniku. Po zanesljivih izjavah mornarjev se je vkrcala v Salerno na parnik dvajsetorica fašistov z namenom, da se odpeljejo v Neapelj. Iz Salerna je odplul parnik v popoldanskih urah. Ko je bil oddaljen že več milij od obrežja, se je pričelo med fašisti sumljivo gibanje. Ti so imenovali posebno komisijo, ki se je podala h kapetanu parnika ter zahtevala, da se parnik zopet povrne v Salerno, kjer se bosta vkrcala še dva fašista, ki nista prišla pravčasno na pomol za časa vkrcanja in zamudila parnik.

Kapetan Vinci je pojasnil nasilnim fašistom, da je njihova zahteva nesmiselna. Kljub temu, da so mu začeli groziti, se jim kapetan ni udal. Nato so stopili fašisti z revolverjem v roki v spodnje prostore, kjer se nahajajo stroji, ter hoteli prisiliti strojnika, da obrne parnik proti obrežju. Strojnik Saletti se je skliceval na povelja svojega kapetana. Uvidevši opasnost položaja je kapetan končno zaukazal strojnikom, da se povrne parnik k obrežju in vzame na krov dva zaostala fašista. V Neapelju je kapetan Vinci predal ovadbo o fašistovskih nasiljih pristaniskemu poveljstvu. Z zadevo se bo bavila sodnija.

## Predkinitve benelske konference?

BENETKE, 4. Jugoslovensko-italijanska konferenca je ostala brez uspeha. Italijani so poleg važnih vprašanj, ki bi se morala rešiti, predložili konferenci še nove predloge, ki se tičejo železniških zadev. Jugoslovenski delegati pa so izjavili, da za ta vprašanja nimajo pooblastila. Konferenca bo najbrže v nekaj dneh prekinjena.

## Iz francoske konsularne službe

PARIZ, 4. Zunanje ministrstvo je odredilo več premetstev uradnikov v konsularni službi. Francoski konsul na Reki Deledoux je prestavljen k francoskemu konsulatu v Liverpoolu. Tajnik konsulata v Lisboni pa je imenovan za konsula na Reki.

## Prvi kongres zveze intelektualcev

PARIZ, 4. Prvi kongres evropske zveze intelektualcev je bil danes odprt v evropskem središču Carnegiejeve ustanove. Kongres je izvolil za predsednika Emilija Borela in za tajnika princa Karla Di Rohana. Za Italijo je govoril prof. Enriquez.

## Vojna reforma na čehoslovanskem

Znižanje vojaške službe - Naloge sokolskih organizacij

PRAGA, 4. Na čehoslovanskem posveča javnost že več časa veliko pažnjo vprašanju reforme čehoslovanske vojske, za katero se zanima tudi inozemstvo. Čehoslovanska ustava določa v principu, da se trajanje vojaške službe po možnosti skrajša; toda to se mora izvesti le postopoma. V tem smislu je trajanje obvezne vojaške službe že reducirano od dveh let na 18 mesecev. Ti ustavni principi, kakor tudi želja, da se omejijo izdatki za vojsko, so dovedli do tega, da se je parlament in posebno njegov vojni odbor oprijel temeljitega proučevanja tega problema.

V to svrhu je odšla v mesecu juniju posebna komisija strokovnjakov v Švico, da prouči sistem švicarske milice. Komisiji načeluje prvih čehoslovanskih socializtov in minister narodne obrambe Vaclav Klobuč. Po temeljitih študijah je prišla komisija do prepričanja, da čehoslovanske prilike do danes niso še dovolj zrele za uveljavljanje sistema milice in da je treba za sedaj obdržati redno vojsko, koje organizacija in oprema se mora reformirati. Predlog za to reformo je izdelal po švicarskem vzorcu senator Klobuč. Predlog predvideva za slučaj vojne mobilizacijo vseh narodnih elementov. Ta predlog je poznan od sedaj le v glavnih črtah in vsebuje troje temeljnih idej. V prvi vrsti se znižuje rok obvezne vojaške službe na najmanjšo mero, a z druge strani se v skrajšanem roku razširi vojaška izobrazba. To pomeni, da se v pehoti predvideva trajanje vojaške službe od 7 do 9 mesecev. Oprostitev od vojaške službe naj bi se vršil v mnogo večji meri kot dosedaj. Z druge strani se bo mladina pripravljala na vojaško službo pred naborem in sicer v telovadnih in sokolskih organizacijah.

Važno je, da dopušča ta sistem veliko znižanje finančnih izdatkov za vzdrževanje armade, kar bi bilo na vsak način velike koristi za državni proračun. Pretresovanje te reforme čehoslovanske vojske spremlja vsa čehoslovanska javnost z velikim interesom. Da se omogoči strokovnjakom in zakonodajnim činiteljem mirno izdelanje cellega predloga, se ta interes po intencijah in sporazumu političnih strank ne prinaša na polje javne polemične diskusije.

## Čehoslovanska izvozna trgovina v mesecu septembru

PRAGA, 4. Državni statistični urad je objavil te dni poročilo o uvozu in izvozu v mesecu septembru. Kakor kaže to poročilo, se je trgovska bilanca napram mesecu avgustu znatno popravila. Medtem, ko je znašala pasiva v avgustu 109 milijonov Kč, je bila njena svota v septembru le 28 milijonov Kč. Izvoženega blaga je bilo za 1428 milijonov Kč, a uvozilo se ga je za 456 milijonov Kč. V prvih 9 mesecih l. 1924 je zaznamovala čehoslovanska trgovinska bilanca aktivno 5.113.000.000 Kč.

Pasiva zadnjih mesecev se da razlagati iz zvišane uvoza poljedelarskih produktov, v prvi vrsti žita in moke, za katero se je izdalo 1 milijardo več kakor v isti dobi l. 1923. Medtem ko se je v septembru lanskega leta uvozilo žita in moke za 179 milijonov Kč, se je v uvozu letoš. v septembru za 222 milijonov. Razlog za to skakanje uvoza ne tiči v notranjih potrebah, temveč v spekulacijah uvoznikov, ki so si nagromadili blago iz bojazni, da se uvedejo agrarne carine.

## Poplave v vzhodni Franciji

Več vasi poplavljenih - Kmetje gonijo živino na prosto

VERDUN, 3. Dolina reke Moze nalikuje ogromnemu jezeru. V okolici mesta Verduna je poplavila voda več vasi. V Varennes, Aubeville in Troides so morali prebivalci zapustiti stanovanja in odgnati živino na prosto, da se rešijo poplave. Več vasi med Verdunom in St. Michielom je ogroženih vsled neprestanega deževanja in naraščanja voda.

Tudi iz Chaumonta prihajajo poročila, da je reka Marna s svojimi pritoki močno narasla ter izstopila iz struge. Moutiere in Dizier sta pod vodo. Še vedno dežuje neprestano.

## Občinske volitve v Sofiji

SOFIJA, 4. Tu so se vršile delne občinske volitve. Splošno je zmagala vladna lista.

## Nadaljevanje nemško-francoskih trgovinskih pogajanj

BERLIN, 4. Nemška delegacija za sklenitev nemško-francoske trgovinske pogodbe je odpotovala daleč v Pariz, kjer se nadaljujejo 5. t. m. dela obeh strank.

## Francija bo imenovala veleposlanika v Varšavi

PARIZ, 4. V uradnih krogih se zatrjuje, da namerava francoska vlada povzdigniti svojega delegata v Varšavi za veleposlanika.

## Brzovlak skočil s tira - Več mrtvih in ranjenih

LONDON, 4. Brzovlak Londoh-Liverpool je skočil s tira med mestom Wrea in Lytham. Štirje vagoni so se popolnoma razbili, eden pa je zgorel. Izpod ruševin so potegnili dosejati 12 mrtvih in 40 ranjenih. Nekateri mrtvi ležijo še vedno pod razbitimi vagoni.

## Prelom med Radičem in ožjim blokom

Radičev govor na sestanku HRSS v Zagrebu - Ožji blok odklonil Radičevo zahtevo, naj preide v opozicijo - Napadi na Davidovića, Korošca in Spaho

Na sestanku HRSS v Zagrebu je imel v soboto Stepan Radič politični ekspeze, v katerem je m. dr. izjavil:

Nas politični položaj je obeležen s tremi dogodki:

1) Z napadom na narodnega poslanca inž. Košutića, 2) z izidom angleških volitev.

Napade na Košutića (Košutić je bil ranjen na Kaštelu pri Splitu med spopadom s policijo) naša javnost ni razumela pravilno, dočim ga beograjska in srbiska javnost ni razumela. Ona ne ve, da brez poslanske imunite ne narodne suverenosti. Tragično je, v kakšno primitivno sredino smo mi Hrvati prišli leta 1918... Nam so javili, da sta oba Kaštelu najbolj zavedna, sedaj pa vidimo, da je tam samo blato. Nosijo rdeče kape, ki jih niso vredni. Oni štirje akademiki, trije iz Dalmacije, eden iz Hrvatske, ki so bili s Košutićem bežijo. Pomislite! Štirje akademiki izobraženi ljudje niso toliko zavedni, da bi spremljali tovariša, ki se je onesvestil, in mi šele po par urah izvemo iz Beograda, kaj se je zgodilo. Poročilo pa je seveda lažljivo. Vsi nam pošiljajo lažniva poročila, počenši pri Nastasu Petroviću. Avstrijsko kopito tekmo sto let ni storilo toliko strahot, kakor beograjsko v šestih letih. Od Trumbića dol je v Dalmaciji vse zlomljeno. Nastas Petrović ni ukinil niti enega rezervata. Zato je po tem atentatu on za mene isto kakor Pašić, a stvarno je isto tudi Davidović.

Druga stvar je Timotijevićev mandat. Timotijević se ni strinjal z Davidovićevo politiko. Kakor čujem je Ljuba Davidović dejal kralju, ko mu je ta izjavil, da bo mandat poveril Timotijeviću: Poskusite, toda parlament ni zaba, da bi se na njeg eksperimentiralo in tudi poslanci niso luke, ki bi se dali vleči za spagol. Pravijo: Ta človek (kralj) bo planil in vlado poveril generalom. Naj jim jo le da, naj se igra s svojo prirojeno usodo. Timotijević se sedaj spreha od kluba do kluba in berači.

Politični položaj nas je proti naši volji prisilil, da smo svojo usodo zvezali s Srbijo. V Srbiji svobode ni, in tudi ne ustavnosti. Srbija lahko vsak hip ima Milana Obrenovića, samo ne tako pametnega. Lahko pa ima, če hoče, tudi Aleksandra Obrenovića. Kralj ne sme zahtevati: "Hočem koncentracijo!" To sme reči samo parlament. Ako kralj s tem ni zadovoljen, lahko parlament pošlje domov. Toda na beograjskem dvoru se niso ničesar naučili. Vendar čujem, da so na dvoru nekateri že dejali kralju: "Vi ste bolj osvojevalci kakor Aleksander Obrenović."

Timotijević je dobil mandat in mi smo mu odgovorili, da s z njim ne maramo razgovarjati, ker ni imel niti toliko stida in poštenosti, da bi izjavil: Nisem za Davidovićevo politiko. Ko je nekdo dejal na dvoru: "Velikanstvo, Vi ste čuli kaj je Radič govoril o monarhiji angleškega tipa" — je sledil odgovor: "Tudi jaz sem za angleško monarhijo, toda dajte mi angleške stranke!" Pomislite, kakšno je to mišljenje o srbijanskih strankah, kajti Hrvat se ta izjava naravno ne tiče, mi smo ravni Angležem! Hrvatski narod lahko poreče: Je se način, da se tudi brez revolucije spravi drugi ustavni faktor nazaj v svoje meje. Jaz sem predložil, da se stvori federalistični klub. Ni treba, da bi mu predsedoval kakšni človek. Naj bo eden izmed tistih, ki lahko mirno gre na dvor; naj bo to Spaho, Hohnjec ali pa Korošec. Jaz sem zahteval, da se to stori takoj. Čas mineva in klub je treba ustvariti, da bo imel trdno veščino. Toda zavezniki so mi odgovorili, da se bodo potem tudi Srbi složili. Pa naj se složijo! Jaz sem predlagal, da se klub ustanovi, toda če Korošec in Spaho tega nečeta, tedaj ne preostaja drugo, kakor da ju na volitvah zmeljemo. Ako Spaho ne ve, da je v njegovem klubu 18 Turkov, o katerih pravijo, da se niso opredelili, četudi so se zapisali kot Hrvati, tedaj mora vedeti, če že noče vstopiti v našo stranko HRSS, da mora stopiti vsaj v naš skupni klub. Isto velja tudi za Koroščeve popovce. Ako Pribevićev pristopi k radikalom, ostanejo samo še Davidovićevi demokrati, oni pa so nam bližji, kakor Pašić, zato jim bomo rekli: Pridite k nam!

Beograjski parlament je tako jaden, da se ne more sklicati, dokler se to ne zljubi Ljubi Jovanoviću. Zato je dvor hotel imeti v svojih rokah i vlado i parlament.

Iz sedanje krize, ki ni samo kriza vlade, temveč tudi kriza parlamenta, ustave in države, so pravi in definitivni izhod samo volitve. Volitve morajo biti. Mi jih bomo povocirali, če ne drugače, pa na ta način, da v skupščini sestavimo predlog, s katerim stavimo kralja kot drugi ustavni faktor pod obzbo! Jaz sem prepričan, da bo parlament nato takoj razpuščen. Obtožimo drugi ustavni faktor, ker je prekoračil svoj delokrog! In v tem oziru nam ne bo treba mnogo dokazati.

Tretja stvar, o kateri hočem govoriti, so angleške volitve. Vsi moji angleški prijatelji pripadajo konzervativni stranki, a prav dobro poznajo srbске razmere. Spoznali so Pašića in ga smatrajo za balkanskega lopova. Jaz sem prepričan, ker je že vse prepuštil! Celotna Angleskem zahtevali prekinjenje diplomatskih odnosov z našo državo, ako bo šlo tako dalje. Oni bodo rekli, da takšna politika ustvarja boljševeze.

Za tem je Radič govoril, zakaj je moral zapustiti London in dejal: Pašić je pisal rumunski kraljici, ona pa vojvodi Yorkskemu, ki je objubil, da bo ustrejel njeni želji. Glede tega mi je predsednik balkanskega komiteja dejal, da je prvo in drugo možno, tretje pa nemogoče, kajti vojvoda Yorkski ve, da bi ga njegov oče prijel za obe ušesi in poslal v Avstralijo ali Južno Afriko...

V primeri z angleškimi parlamentarnimi razmerami je tako Radič obino razlagal jugosl. notranje razmere. Glede doktorja Spaha je dejal, da se mu bo zgodilo enako, kakor Magliču, a istotako bo tudi s Korošcem, ako ne vstopita v enotni federalistični klub. Mušmanski volitvi bodo vprašali Spaha: "Kje ti je hrvatstvo?" Korošec pa je na dvoru dejal, da se bo odpravil v inozemstvo in prepuštil Slovenijo Radiču. Ni treba, da bi Korošec kaj prepuščal, ker je že vse prepuštil! Celotna Koroševa politika je brez načel in obtožila samo v taktiki. Koroševi ljudje so strahopetci.

Nato je Radič zatrjeval, da so njegovi ljudje izvedeli, da so vsi predsedniki HRSS-organizacij na proskripcijski listi in da jih čaka smrt ob primerni priliki. Končno pa je podaril: "Sedaj po napadu na inž. Košutića absolutno ne pojem v Beograd. Proti meni je skovana zarota in vsi zarotniki so se zakleli, da bom mrknil, čim pridem v Beograd. Z grebska policija me je obvestila glede nekega komiteja, ki je osem dni prežal na me, in mi je svetovala, naj se čuvam. Nezadovoljen z vsem, kar se je zadnje dni dogodilo, izjavljam, da od današnjega dne hrvatski narod stopa v najostrejšo opozicijo."

Iz Radičevega govora so izpuščeni skrajno nesramni in žaljivi napadi na kralja, ki so jih po stenografskih beležkah objavili nekateri beograjski dnevniki, katere pa je notranje ministrstvo dalo naknadno zapleniti.

BEograd, 4. Sobotni govor Stj. Radića je znova razburil javnost ter šefe ožjega bloka prisilil, da vsaj formalno nekaj storijo v svrhu razčiščenja odnosov. Zato so večeraj poslali Radiču sledečo brzojavko: "Da li sinoćnji Vaš govor u klubu, koji je danas objavljen preko beogradske 'Politike' i 'Vremena' znači raskidanje širjeg bloka? Potreban je odgovor što prije. Davidović, Korošec, Spaho, Petrović."

Istočasno je bil pozvan na referat v Beograd vodja pokr. namestništva v Zagrebu dr. Gojković.

Včera je g. Davidović prejel od Radića sledeći odgovor: "Držimo cjelokupni blok apsolutno potrebnim uz uvjet da kao parlamentarna većina najodlučnije traži za sebe vladu ili da smjesta povede najostriju opoziciju u parlamentu i u narodu. Radić, Maček, Predavec."

Ožji blok je vzel ta Radičev odgovor na znanje, smatra pa, da se ne more po njem ravnavati. Od včera je se namreč razpoloženje v ožjem bloku spremenilo in danes se klerikalci in spahovci jako ogrevajo, da bi prišli v vlado. Oni hočejo sedaj prepušiti Radiču, da v slučaju sestave koncentracijske vlade širši blok formalno tudi sam razbije.

Opoldne je bil na dvoru vojni minister general Hadžić, od 12. do 13. pa Davidović. Kralj je zahteval, da se vprašanje koncentracijske vlade reši čimprej. Popoldne je bila v ministrskemu predsedništvu seja šefov vladnih skupin: Davidovića, Timotijevića, Korošca, Petrovića in Marinkovića. S te seje je Timotijević odšel v svoj klub, da počeka na odločitev radikalov.

G. Timotijević je po seji izjavil: Radikali se nahajajo na preokretu. P opoldne so bili pri Pašiću nekateri radikali, ter se bojim, da tudi radikali ne bi prihajali s pismenimi in javnimi izjavami, kakor so to delali nekateri blokaši. V tej izjavi bi oni rekli, zakaj stopijo v vlado in kaj pričakujejo od te vlade. Smatram, da je potem malo upanja na uspeh. Težkoče so velike. Poglavina težkoča po načelnem sporazumu za sestavo moje vlade bo vprašanje ključa med strankami, vprašanje portfeljev in vprašanje glede oseb, ki bi vstopile v mojo vlado. Ako bi se vse razvijalo v najboljšem redu odločitev ne more priti pred sredo. Čakam, da mi radikali odgovore, na kar bom poročal kralju.

## Volitve v Združenih državah

Izvoljen bo Coolidge

NEW-YORK, 4. Danes so se pričele volitve predsednika. Kakor znano, kandidira za predsednika republike naslednji državnik: Coolidge, sedanjí predsednik za republikansko stranko, J. W. Davis (katoličan), bivši poslanik v Londonu, za demokratsko in sen. La Follette za progresivno stranko.

Vsa javnost računa z gotovostjo, da bo izvoljen zopet republikanec Coolidge, še posebno po zmagi konservativcev na Angleskem, s katerimi simpatizirajo republikanci v Ameriki. Proti demokratu Davisu posebno ostro nastopa skrivna organizacija Ku-Klux-Klan, ker je katoličan. Ta organizacija se namreč bori proti katoličanom in judom, ki bi hoteli stopiti v javno življenje. Davisu, ki bi bil prvi katoliški predsednik Zedinjenih držav, je Ku-Klux-Klan zagrozil s smrtjo, ako bo kandidiral. Davis pa se ni ustrašil groženj in kandidira kljub temu. New-yorska delavska zveza, v kateri je včlanjenih 20% Delavske zveze, je sklenila, da ne bo glasovala za sen. La Follette, ampak za Davisa.

## Španci izpraznili mesto Scesciauen v Maroku

PARIZ, 4. Glasom poročil iz Tangerja, se umikajo španske čete iz notranjosti Maroka po načrtu, ki ga je izdelal Primo De Rivera. Po tem načrtu hočejo Španci obdržati le obrežni pas Maroka. Včeraj so španske čete izpraznile mesto Scesciauen, ki je stalo Špance brezštevilne žrtve. Španci se umikajo proti postojankam, ki so jih držali v l. 1917. Po dovršenem umiku nameravajo Španci prirediti pogajanja z vstajši.

## 10 ljudi s plesa v smrt

CHICAGO, 3. Nocoj se je vračala v avtomobilu večja skupina plesalcev z maskeadnega plesa. Ker niso bile prenočile zapre je hotel šofer mirno voziti preko železniške proge. V tistem trenutku pa je prvoizvolni tovorni vlak in povozil avtomobil. Bilo je 10 mrtvih in 30 ranjenih. Čuvaj, ki ni spustil orečnice je bil takoj aretiran.

## Program bodoče vlade na Angleškem

LONDON, 4. Sinoči je imel bivši minister konservativcev Johnson Hicks daljši govor, v katerem je podal v glavnih oblikih program konservativne vlade. Rekel je, da mora bodoča vlada podati dokaz, da hoče vladati. Vsi tujci, ki bodo sitnarili bodo izgnani. Pri vstopu na angleška tla bodo strogo preiskani. Nova vlada — je zaključil Hicks — ne sme biti reakcionarna, ampak mora izvesti socialne reforme.

LONDON, 4. «Daily Mail», ki se je tiskal za časa volitev v 2 milijonih izvodov, poroča da bo zgodovina označila 1. 1924. kot «volilno» leto. V tem letu so se namreč vršile volitve v Angliji, Franciji, Nemčiji, Italiji, Japonski, Norveški, Švediji, Danski, Nizozemski, Grčiji, Egiptu, Južni Afriki in na New Foundlandskem. V kratkem se bodo vršile še volitve v Nemčiji, danes pa se vršijo volitve predsednika Združenih držav.

**Predsednik republike Kuba liberalce**  
NEW-YORK, 4. Iz Kube poročajo, da je bil izvoljen za predsednika republike general Machado de Morales, ki je nastopil kot kandidat liberalcev proti kandidatu konservativcev Monacalu, bivšemu predsedniku republike.

**Dijaška stavka v Egiptu**  
CAIRO, 4. Ker ni vlada odgovorila na nekatere zahteve dijakov univerze v Alahzaru in bogoslovcev, so vsi dijaki Egipta stopili v stavko.

**Nemški general aretiran v zasednem ozemlju**

METZ, 4. Nemški general v pokoju von Mathusius je bil včeraj aretiran v Vobachu in odveden pod eskorto v mesto Lille. Razlogi za aretacijo so sledeči: General von Mathusius je poveljeval od leta 1904 do 1912 železniški bataljon št. 160 v Vobachu, kjer mu je umrl tast. Na praznik Vseh svetnikov se je Mathusius podal s svojo soprogo v Vobach, da obišče grob svojega tasta. Opremljen je bil le s poobla-

stilom velikega komisarja Alzacije in Lotaringe, ki dovoljuje Nemcem, da lahko obiščejo grobove svojcev v zasedenih pokrajinah. Iz Vobacha je nameraval general von Mathusius v Thiverville, kjer je pokopana njegova hči. Ko je preteklo soboto prispel iz Saarbrückena v Vobach, je policijski nadzornik spoznal v njem višjega oficirja, ki je bil obsojen v maju 1921 na 5 let ječe v kontumaciji od vojne sveta v Lille, ker je bil obtožen, da je med vojno pokradel mnogo obleke in hišne opreme v mestu Roubaix. Tudi v letu 1918 je izvršil Mathusius kot poveljnik železniških čet v Roubaixu več protipostavniških revizij in tatvin. Policijski komisar, ki je prejel potrebna naročila od vojaških oblasti v Strassburgu, je oddal nemškega generala francoskemu poveljništvu v nadaljnje uradno postopanje.

## Državni prevrat na Kitajskem

Konec meščanske vojne

PEKING, 4. Med Feng Yu Kiangom in U Pei Fumom se je pričela pred nekaj dnevi mirna pogajanja, ki so dovela do sklenitve premirja. Predsednik republike je podal ostavko. Glasom najnovejših poročil se je sestavila nova vlada tako-le: Kiang Fu, ministrski predsednik in časni prosvetni in prometni minister je pristal Feng Yu Kiang. Wang Keng Ting zunanji minister. Je tudi pristal Feng Kiang. Wang Ynu Kiang, pristal Kiang Tso Lina, je finančni minister.

Ta nepričakovani državni preobrat je povzročil v prvi vrsti Feng Yu Kiang. Med U Pei Fumom, ki je bil zvest prišlejši prejšnje vlade, in Kiang Tso Linom, guvernerjem Mandžurije je prišlo do srdite bitke severozapadno od Pekinga. Ze se je nagibala zmaga na stran U Pei Fua, ko ga izda njegov general Feng Yu Kiang, ki zapusti bojišče in odhaja proti Pekingu, kjer se polasti vlade s svojimi ožjimi prijatelji. U Pei Fu, ki se je nahajal pred dovršenim dejstvom, da se pobotal z Feng Kiangom in to raditvega, da se povrne v državo red in mir, ker je bil najbrž prešibek, da bi nadaljeval na svojo pest meščansko vojno.

Značilno za generala Feng Kiangja je, da je protestant. Z Amerikanci stoji v tesnih političnih stikih. Radi tega si obeta, da bo tudi v bodočnosti igral na Kitajskem zelo veliko ulogo v državni politiki.

na tleh v groznih bolečinah, so poklicali na pomoč zdravnika rožine postaje, ki je podal zastrupljeni prvo pomoč, nato jo je dal prepeljati v mestno bolnišnico.

Zdi se, da je ženska pripadala do obupnega koraka nesrečne ljubezne. Izjavila je namreč, da se je predinočtanjem sprela s svojim zarotcem, nekim tramvajskim ukuhencem, ki jo je naposled pratepel. Vzroki spora niso znani, ker Morassutti jeva ni hotela o tem nič povedati.

Avto ga je podrl. Včeraj popoldne je neki avto podrl v ulici G. Carducci 58-letnega tekača Ivana Davanzo, stanujočega v ulici Alcandi št. 494. K sreči jo je mož po ceni izkupil; pobil in opraskal se je po desni roki. Dobil je potrebno pomoč na rešilni postaji.

## Vesti z Goriškega

Iz Idrije. V sredo ob 14 in pol uri je posetila naše mesto vojvodinja Helena D'Aosta. Kr. rudnik je postavil v ta namen pred hotelom «Didit» velik slavlolik iz idrijskim mestnim grbom. Obhajalovanja vredno je, da so ob tej priliki zamenjali na našem mestnem grbu zgodovinske barve in tako pokvarili prvotni vtis.

Prihod so naznanili zvonovi idrijskih cerkev. Vojvodinja se je pripeljala do kr. podprefektura in tam s svojim spremstvom izstopila, na kar se je takoj podala mimo ljudske šole — kjer jo je pozdravljala v dvorcu šolska mladina z zastavicami, — proti otroškemu vrtcu, ki se nahaja v samostanu «šolskih sester». Na mostu sv. Janeza Nepomuka jo je v imenu idrijske mestne občine — ker je idrijski komisar G. C. Castellazzi bolan — pozdravil izredni komisar za občino Cerklno. Nato je sledilo predstavljanje uradništva, častniškega zbora in zastopnikov okolinskih občin. Ko se je podala v otroški vrtec, so jo pred vodom tri idrijske dame v idrijskih slovenskih narodnih nošah pozdravile v slovenskem jeziku in ji v imenu vsega idrijskega prebivalstva podale velik kresen sopek. Na Njevo Visokost je naša narodna noša napravila velik vtis, dala si je pozdravni nagovor predstaviti po navzočnem zastopniku tukajšnjega fašja g. Vlahovitchu, se zahvalila in ukazala prevesti tudi zahvalo damam v slovenski jezik. Nato si je ogledala otroški vrtec in obdarovala otroke. Iz otroškega vrtca se je podala v spremstvu dam v narodnih nošah proti kr. čipkarski šoli, kjer je bila zopet pozdravljena od dveh tamošnjih gojenc v enaki obleki. Spotoma se je dala večkrat v sredi naših narodnih noš fotografirati. V čipkarski šoli ji je bil podarjen umeten izdelek iz idrijskih čipk. Po ogledu šole se je podala vojvodinja v farno cerkev, kjer je bil blagoslov. Po blagoslovu je zadonela skoro slovenska pesem v zaključek slavnosti. Nato se je vojvodinja s svojim spremstvom ob 16 in en četrti odpeljala nazaj proti Sv. Luciji. Da so se mogli tudi rudarji udeležiti sprejema, je uprava tukajšnjega kr. rudnika odredila, da je ta popoldan počivalo delo in se bodo rudarjem zamujene dneve doplačale.

**SPORT**  
**Razvoj in pomen sporta**  
Ze stari Grki in pozneje Rimljani so poznali važnost sporta. V tisti dobi so se vršile velike olimpijade, katerih se je udeleževal ves narod od suženjev do cesarja. Sport je bil oni činitelj, ki je dvignil moč in slavo Rimljanov. Edinole zdravje in krepko telo lahko prenaša vse težko življenja. Rimske armade so bile sestavljene iz vojakov, ki so kljubovali vsemu in zmagovali povsod. In ne samo Rimljani, tudi Rimljanke so gojile razne telesne vežbe in se s temi utrjevale.

Cezarjeve legije so na svojem pohodu proti severu zanesle sportne igre v Galijo, Germanijo in čez morje v Britanijo.

Prvotni sport je bil primitiven. Pri moških vajah je prevladovala bolj telesna moč, ostrost in surovost igre. Pri ženskah bolj nežnost ter igre z malimi telesnimi kretnostmi.

V teku doba pa so se razne sportne igre spopolnjevale ter se razvijale pri raznih narodih na različne načine. V glavnem prevladuje nogomet in rokomet. Gojijo se nadalje razne pogoje lahke atletike. Pri Čehih in Jugoslovanih prevladuje danes smotrna gojitev telesnega razvoja to je Sokolska telovadba.

Vsi narodi in države se zavedajo važnosti sporta. Podpirajo in gojijo ga povsod. Angleži in Amerikanci se imajo zahvaliti v največji meri sporta za svoj razmah. V svetovni vojni smo videli, da so bili Angleži in Amerikanci najboljši vojaki. Njih ni gnala v boj nacionalna strast in sovraštvo. Vojna jim je bila sport. Vajeni tekmovali na igriščih so vstajali tudi v bojni vrsti do zadnjega. Strastnost in svoje trdne odločne značaje na sportnih igriščih.

Čehi se imajo zahvaliti za svojo svobodo mnogo, mnogo Sokolu in sportnim društvom. Tam so se vzgajali junaki, ki so žrtvovali vse za svobodo. Tudi danes zavzema češki sport častno mesto med narodi.

V Jugoslavijo je prišel sport iz Čehoslovaške. Zanesli so ga bratje Čehi, ki so prišli delovati v Jugoslavijo. Danes je sport važen faktor v življenju Jugoslovencev.

**PODLISTEK**  
W. Collina:

**BREZ IMENA** (160)  
Roman

Nastala je mrtvaška tišina, da se je slišalo kumenje morja z obrežja. Končno je dvignila glavo, pokazala na svoje in rekla: «Vtaknite jih zopet v žep.»

«Vi to hočete?»  
«Hocem.»

V tem hipu je bilo čuti drdranje voza.  
«Ali čujete voz?» je vprašal.

«Čujeta ga.»  
«Ali je vaša prosta volja, da grem?»  
«Da, pojdite.»

Sel je brez druge besede. Dekli, ko je čakala s priljago pri vratih, je rekla: «Gospici Bygrave ni dobro, recite moji soprogi, naj gre k njej.»

Stopil je v voz in se odpeljal v Sv. Križ.

Med Jugoslovenci v Italiji je dobila pred vojno velik razmah telovadba. Sokolska društva so bila ustanovljena po vseh važnejših krajih. Zbirala so v svojo aredo mladino ter gojila tudi lahko atletiko. Telovadba je zadobila tipičen naroden značaj. Sport pa se ni mogel do zadnjega časa razviti. Sele novi življenjski pogoji našega naroda so spodbudili mladino, da se je oprijela sporta. Potom sportnega tekmovanja z drugimi narodi, bomo postali znani tudi izven državnih mej.

Slovenci, bi si morali vzeti za vzgled irski narod. Na Irskem se je gojil sport v vseh plasteh naroda. Vzgaljal je mladino v značajne moke, ki so izbojevali svojemu narodu svobodo.

Pozno je sicer prišlo sportno gibanje med nas. A je že takoj v začetku pokazalo vnebo in vstrajnost, kar je pač predpogoji vsakega uspeha. Že danes štejejo nad 20 sportnih klubov, ki so aktivni in delujoči.

Hotel bi tu nasloviti nekaj besed na stariše. Ne branite svojim otrokom delovanja v sportnih klubih. Zavedajte se, da se v družinski mladina ne kvari temveč vzgaja. Če hočete zdrave krepke otroke, pošljite jih v sportna društva, kjer se svobodno gibljejo v prosti naravi, obdani s čistim zrakom. Tudi za žensko mladino je potrebno, da si utrdi telo in zdravje. Koliko manj boleznih bi bilo zlasti v mestu, če bi se bolj intenzivno gojil sport. Nad 80% današnjih žensk je anemičnih.

Koliko mladine se je do danes pokvarilo med slabimi tovariši. V društvu je to večinoma izključeno.

Da se bo naše sportno gibanje razvijalo v plodonosni dobri smeri, nam priča razveseljivo dejstvo, da se je ustanovilo dne 12. oktobra Sportno združenje, ki že danes predstavlja Zvezo 15 klubov. Gibanje je izšlo iz naše «Prosvete» in spodbujevano z delovanjem S. D. «Adrija» je rodilo vseh. Osnovala se je močna centralna organizacija, ki bo sistematizirala sportno delovanje.

Dolžnost vseh sportnih klubov in odsekov je, da takoj pristopijo k Udrženju ter da z navetiti in z delom pomagajo orati ledino. Zavedati se moramo vsi, da si je Sportno Udrženje nadelo zelo težko nalogo.

Izvesti jo bo zamogo le tedaj, če se bo vedno zavedalo, da ima za seboj četo vstrajnih delavcev, ki ne pustijo v nobenem slučaju. Sportniki pokažimo, da smo vredni sinovi naših pradedov, da smo Slovenci.

«Sportnik».

**DAROV**  
Na svatbi Antona Lenasi in g.čne Josipine Trošt se je nabralo za «Dijaško Matico» L. 150. Denar brani upravnistvo.

**LISTNICA UPRAVNISTVA.**  
Gospod, ki je inseriral v matih oglaših pod «Marljiva», naj dvigne ponudbo.

**„ŠIRITE EDINOST“**

Jučer 4. novembra ov. god. umrla je u Trnovlju kraj Celja preljubljena majka

**Marija ud. Rajin rođ. Merlič**  
u 67. godini života.

Ožaloščen sin MIRAN i nevjesta DANA za ostale sinove, kćeri, nevjeste i unuke.

BARKOVLJE, 4. novembra 1924.

S potrim srcem naznanjamo vsem sorodnikom in prijateljcem, da je naš ljubljani

**FRANC KOMAR**  
uradnik pri O. M. Z. v Ljubljani

v 44. letu svoje dobe, dne 4. 11. predpoldne, po mučni bolezni v Gospodu zaspal. Pogreb pokojnega bo v četrtek dne 6. 11. 1924 ob 10.30 predp. iz bolnišnice Regina Elena v Trstu.

Zaljujoče družine  
Komar, Cegnar, Sluga in Horrach.

**TISKARNA „EDINOST“ TRSTU**

Izvršuje vsa tiskarska dela v najmodernejšem stilu kakor tudi v večbarvnem tisku. Razpolaga z najmodernejšimi stroji, črkami, Linotype, stereotipno ter rotacijskim strojem.

Vsa naročila se izvršujejo točno in po zmernih cenah.

**Ulica S. Francesco d'Assisi 20**

**Dvanajstvo poglavje.**

Popoldne je kapitan zagledal temno črto na obzorju; bil je nasip, ki je čval nizko obrežje pred Essexom pred poplavo, na desno rečno vasio, na levo temne razvaline nekega samostana, ki so bile obdane z velikimi poslopji.

«Pred katera vrata naj zapeljem?» je vprašal kočijaž; «spredaj ali zadaj?»

«Zadaj», je odgovoril kapitan, ker je bilo v njegovem interesu, da ga malokdo opazi.

Star, preperel mož, ki je izrezljalval model ladje, je začuden pogledal prihajajočega tujca. Kapitan Wragge mu je dal list papirja, naj ga izroči gospodu Vanstoneju, in čez nekaj minut se je pojavil Noel Vanstone brez sapa in silno radoveden. Kapitan ga je potegnil brez ceremonij k sebi v voz.

«Vaša upraviteljica je proč», mu je zašepetal, «in v pondeljek je poroka. Ne razburjajte se, ne izražajte svojih občutkov, za to ni zdaj čas. Napravite čimprej svojo priljago, poslovite se od admirala in pridite za menoj v London.»

Gospod Vanstone je hotel nekaj vprašati, toda kapitan se ni hotel spustiti v noben pogovor.

**Josipina Trošt**  
**Anton Lenasi**  
poročena  
Trst-Male Žablje, 4. novembra 1924.

## Mali oglasi

**GOSPODICNA**, poštena, prijetne zunanost, z 20.000 premoženja, želi znanja z gospodom od 27—35 let. Prednost imajo uradniki in trgovci. Ponudbe pod «Srečna bodočnost» na upravnistvo, ako mogoče s sliko. 1424

**BABICA**, avtorizirana, sprejema noseče. Zdravnik na razpolago. Dobra postrežba. Govori slovensko. Tajnost zjamčena. Slav. V. Via Giulia 29. 1394

**GOSPODICNA** zmožna slovensčine, italijanske in nemščine, išče primerno uradniško mesto v mestu ali na deželi. Časne ponudbe pod «Marljiva» na upravnistvo. 1419

**Zlato, srebro, krone, platin, zobovje** kupuje  
**Zlatařna ALBERT POVH**  
Trst, Via Mazzini 46

**ZOBOZDRAVNIK**  
**Dr. LOJZ KRAIGHER**

specialist za bolezni v ustih in na zobeh. sprejema za vsa zobozdr. in zoboteh. opravila v Gorici, na Travniku 20 (Piazza della Vittoria 20) od 9-12 in od 3-5.

**ALOJZI POVH**  
urad in zlatar  
Piazza Garibaldi 2, I. n. Tel. 3-29

Lastna tovarna in delavnica. Prodaja, kupuje, popravila vsakovrstne predmete. — Koristi vsakega je, da se preprča o cenah.